

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2016

Efni: Tillaga til þingsályktunar um skilyrðislausa grunnframfærslu (borgaralaun), þskj. 454 – 354. mál.

BSRB hefur fengið til umsagnar tillögu til þingsályktunar um skilyrðislausa grunnframfærslu (borgaralaun).

Samkvæmt skýrslu Rauða krossins á Íslandi, *Hvar þrengir að? Könnun á hvaða hópar í samfélaginu eigi helst undir högg að sækja 2014*, benda niðurstöðurnar til að öryrkjar, aldraðir í fjárhagsvanda, einstæðir og tekjulágir foreldrar, langtíma atvinnulausir, ungir og ómenntaðir karlar, innflytjendur og börn innflytjenda standi bæði félagslega og fjárhagslega verr en aðrir. Samkvæmt *Félagsvísun Hagstofu Íslands: Skortur á efnislegum gæðum 2014*, er langstærstur hópur þeirra sem skortir efnisleg gæði öryrkjar. Hlutfallið var lægra meðal atvinnulausra og enn lægri meðal annarra hópa s.s. námsmanna og þeirra sem voru í fullu starfi. Skortur á efnislegum gæðum er tíðari meðal einstæðra foreldra og barna þeirra en lægst á heimilum með tvo fullorðna en engin börn.

BSRB tekur undir markmið tillögunnar sem felst í baráttunni gegn fátækt en telur vænlegra til árangurs að einfalda og styrkja enn frekar þau kerfi sem nú þegar eru fyrir hendi. Í skýrslu Velferðarvaktarinnar frá 2015: *Tillögur um aðgerðir til að vinna bug á fátækt*, er að finna tillögur til aðgerða sem þjóna a.m.k. að hluta til sama markmiði og tillaga til þingsályktunar um borgaralaun.

Ljóst er að mikið starf hefur verið unnið til að berjast gegn fátækt. Miðað við t.d. tillögur Velferðarvaktarinnar og tillögur starfshóps um endurskoðun almannatryggingakerfisins frá febrúar 2016 liggur t.d. fyrir samstaða um mikilvægi þess að bæði almannatryggingakerfið og bótakerfið sem tekur til barnafjölskyldna verði einfaldað og eflt. Þá hefur verið gerð tillaga um að barnafjölskyldum sé tryggð tiltekin grunnframfærsla óháð því hvaðan tekjur fjölskyldunnar koma. Ein leiðin að því markmiði er að ná fram samstöðu um það að bótakerfið verði einfaldað og gert réttlátara til að styðja vel við börn í tekjulágum fjölskyldum. Það verði gert með því að greiða að grunni til ótekjutengdar barnabætur og að auki að tryggja tilgreinda lágmarksframfærslu í formi barnatryggingar til handa barnafjölskyldum, sbr. fyrrnefndar

tillögur Velferðarvaktarinnar frá janúar 2015 og tillögur starfshóps til 2020 um mótun fjölskyldustefnu frá febrúar 2015. Samkvæmt tillögum hins síðarnefnda starfshóps skuli greiðslur vegna barna sem grundvallast á stöðu foreldra, svo sem barnalífeyrir almannatrygginga, viðbót við atvinnuleysisbætur vegna barna og mæðra – feðralaun falla niður þegar tekjar verði upp barnatryggingar. Barnatryggingar í skilningi fjölskyldustefnunnar yrðu þá greiðslur með hverju barni sem býr á heimili með tekjur undir lágtekjumörkum samkvæmt árlegum útreikningum Hagstofu Íslands. Í umræddum tillögum Velferðarvaktarinnar segir jafnframt að stjórnvöld skuli skilgreina lágmarksframfærsluviðmið sem miði að því að einstaklingar og fjölskyldur búi ekki við fátækt. Í fyrrnefndum samstarfshópi um barnatryggingar eigi sæti hagsmunaðilar, m.a. ríki og sveitarfélög sem yfirfari forsendur og útreikninga sem liggja að baki fjárhagsupphæðum til lágmarksframfærslu með framangreint að markmiði.

Þegar er unnið að því markmiði að stjórnvöld tryggi að allir eigi öruggt heimili, sbr. starf og tillögur varðandi húsnæðismál sem eru á forræði félags- og húsnæðismálaráðherra. Hið sama má segja um einföldum almannatryggingarkerfisins sbr. skýrslu nefndar um endurskoðun almannatryggingarkerfisins frá febrúar 2016. Nefndin hefur lagt til breytingar á almannatryggingarkerfinu m.a. þess efnis að almannatryggingar greiði einn lífeyri til elli- og örorkulífeyrisþega sem komi í stað grunnlífeyris, tekjutryggingar og framfærsluuppbótar. Markmið tillagna starfshópsins er jafnframt að einfalda bótakerfi almannatrygginga og festa í sessi þá lágmarksfjárhæð sem framfærsluuppbótin tryggir þeim sem hafa lægstu tekjurnar í dag ásamt því að breyta uppbótinni frá því að vera félagslegur stuðningur í áunnin réttindi. Þannig verði m.a. komið í veg fyrir svokallaða krónu á móti krónu lækkun framfærsluuppbótar vegna tekna. Þá er rétt að benda á góðan árangur sem fengist hefur af starfsemi VIRK-Starfsendurhæfingarsjóðs en niðurstöður sýna að með aðkomu VIRK hefur verið dregið markvisst úr líkum á því að launafólk hverfi af vinnumarkaði vegna varanlegrar örorku með aukinni virkni, eflingu starfsendurhæfingar og öðrum úrræðum. VIRK hefur leitt til þess að dregið hefur verulega úr nýgengi örorku hjá bæði Tryggingastofnun ríkisins og mörgum lífeyrissjóðum enda fara allir sem sækja um örorkulífeyri í fyrsta sinn í viðtal hjá VIRK, þ.e. verulega hefur hægt á fjölgun í hópi öryrkja frá árinu 2010, sbr. einnig upplýsingar Velferðarráðuneytis um þróun örorku sem birtar voru í janúar 2016.

Sem fyrr segir tekur BSRB undir það markmið þingsályktunartillögurnar sem hér er til umsagnar um mikilvægi þess að útrýma fátækt. Miðað við það góða starf sem hefur þegar átt sér stað verður að telja að þverpólísk samstaða sé nú þegar um mikilvægi þessa. BSRB leggur áherslu á að stefna stjórnvalda sé þannig úr garði gerð að hvati sé fyrir hendi til sjálfshjálpar úr fátækt ef aðstæður leyfa. Sem dæmi er því brýnt forgangsmál að breyta reglum um tekjutengingar í almannatryggingarkerfinu og komið verði á starfsgeutumati sbr. áðurnefndar tillögur starfshóps á vegum Velferðarráðuneytis þar um. Hvað varðar þá einstaklinga sem hafa litla eða enga vinnugetu er mikilvægt að stjórnvöld skilgreini lágmarksframfærsluviðmið. Þá leggur BSRB áherslu á að ákvarðanir um greiðslur til handa einstaklinga frá hinu opinbera sé í höndum aðila sem hefur sérþekkingu á málaflokknum og eftirlitshlutverk sem er mikilvæg

forsenda þess að allir búi við viðeigandi stuðning frá stjórnvöldum sem henta aðstæðum þeirra hverju sinni.

Samkvæmt öllu framansögðu leggur því BSRB áherslu á að hafist sé þegar handa við að vinna úr þeim tillögum til úrbóta sem nú þegar eru fram komnar og hafa verið nefndar hér að framan. Þær tillögur byggja á víðtæku samráði allra hagsmunaaðila og því ætti ekkert að standa í vegi þess að þær verði að veruleika strax – það er brýnt forgangsmál svo bæta megi samfélagið og útrýma fátækt.

Fyrir hönd BSRB

Helga Jónsdóttir
Framkvæmdastjóri